

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

25 ianuarie 2017*

„Trimitere preliminară — Cooperare judiciară în materie penală — Recunoaștere reciprocă a hotărârilor judecătorești — Decizia-cadru 2008/909/JAI — Domeniu de aplicare — Articolul 28 — Dispoziție tranzitorie — Noțiunea «emitere a hotărârii definitive»”

În cauza C-582/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos), prin decizia din 30 octombrie 2015, primită de Curte la 11 noiembrie 2015, în procedura penală împotriva

Gerrit van Vemde

cu participarea:

Openbaar Ministerie,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul J. L. da Cruz Vilaça, președinte de cameră, domnul A. Tizzano, vicepreședintele Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a cincea, doamna M. Berger (raportor) și domnii A. Borg Barthet și F. Biltgen, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 14 septembrie 2016,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul van Vemde, de P. Souren, avocat;
- pentru Openbaar Ministerie, de K. van der Schaft și de U. Weitzel;
- pentru guvernul neerlandez, de M.K. Bulterman, de B. Koopman și de J. Langer, în calitate de agenți;
- pentru guvernul austriac, de G. Eberhard, în calitate de agent;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;

* * Limba de procedură: neerlandeza.

— pentru Comisia Europeană, de R. Troosters și de S. Grünheid, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 octombrie 2016,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 28 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană (JO 2008, L 327, p. 27).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri privind executarea, în Țările de Jos, a unei pedepse privative de libertate de trei ani pronunțate de hof van beroep Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen, Belgia) împotriva domnului Gerrit van Vemde.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 1 din Decizia-cadru 2008/909, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei decizii-cadru:

- (a) «hotărâre judecătorească» înseamnă o decizie sau un ordin definitiv pronunțate de către o instanță judecătorească din statul emitent prin care este condamnată o persoană fizică;
- (b) «pedeapsă» înseamnă orice pedeapsă sau măsură privativă de libertate impusă pentru o perioadă de timp limitată sau nelimitată ca urmare a unei infracțiuni pe baza unui proces penal;
- (c) «stat emitent» înseamnă statul membru în care a fost pronunțată o hotărâre judecătorească;
- (d) «stat de executare» înseamnă statul membru căruia i-a fost transmisă o hotărâre judecătorească în scopul recunoașterii sau executării acesteia.”

- 4 Articolul 3 din această decizie-cadru, intitulat „Scopul și domeniul de aplicare”, prevede:

„(1) Scopul prezentei decizii-cadru este de a stabili norme în temeiul cărora un stat membru urmează să recunoască o hotărâre judecătorească și să execute pedeapsa, în vederea facilitării reabilitării sociale a persoanei condamnate.

[...]

(3) Prezenta decizie-cadru se aplică numai recunoașterii hotărârilor judecătorești și executării pedepselor în sensul prezentei decizii-cadru. [...]

[...]”

- 5 Potrivit articolului 28 din decizia-cadru menționată, intitulat „Dispoziție tranzitorie”:

„(1) Cererile primite înainte de 5 decembrie 2011 continuă să fie reglementate în conformitate cu instrumentele juridice existente privind transferarea persoanelor condamnate. Cererile primite după data respectivă sunt reglementate de normele adoptate de către statele membre în conformitate cu prezenta decizie-cadru.

(2) Cu toate acestea, orice stat membru poate, la adoptarea prezentei decizii-cadru, să facă o declarație conform căreia, în situațiile în care hotărârea definitivă a fost emisă înaintea datei specificate, va continua, în calitate de stat emitent și de executare, să aplice instrumentele juridice existente privind transferarea persoanelor condamnate, aplicabile înainte de 5 decembrie 2011. În cazul formulării unei astfel de declarații, respectivele instrumente se aplică în situațiile menționate în raport cu toate celelalte state membre, indiferent dacă acestea au făcut sau nu aceeași declarație. Data respectivă nu poate fi ulterioară datei de 5 decembrie 2011. Declarația menționată se publică în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. Declarația poate fi retrasă oricând.”

- 6 În temeiul articolului 28 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909, Regatul Țărilor de Jos a făcut următoarea declarație (JO 2009, L 265, p. 41):

„În conformitate cu articolul 28 alineatul (2), Țările de Jos declară prin prezenta că, în cazurile în care hotărârea definitivă este emisă în termen de trei ani de la data intrării în vigoare a deciziei-cadru, Țările de Jos vor continua să aplice, în calitate de stat emitent și de executare, instrumentele juridice privind transferarea persoanelor condamnate aplicabile înainte de intrarea în vigoare a prezentei decizii-cadru.”

Dreptul neerlandez

- 7 Articolul 2:11 din Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties (Legea privind recunoașterea reciprocă și executarea pedepselor privative de libertate cu sau fără suspendarea executării, denumită în continuare „WETS”), care pune în aplicare Decizia-cadru 2008/909, prevede:

„1. [M]inistrul [Securității și Justiției] transmite hotărârea judecătorească [...] avocatului general de la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel.

2. Avocatul general prezintă fără întârziere hotărârea judecătorească [...] Camerei speciale a Curții de Apel din Arnhem-Leeuwarden [(Țările de Jos)] [...]”

- 8 În temeiul articolului 2:12 din WETS, Ministrul Securității și Justiției decide cu privire la recunoașterea unei hotărâri judecătorești a unui alt stat membru, ținând seama de aprecierea Camerei speciale a Curții de Apel din Arnhem-Leeuwarden.

- 9 Potrivit articolului 5:2 din WETS:

„1. [WETS] înlocuiește Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen [(Legea privind transferul executării hotărârilor judecătorești în materie penală)] în raporturile cu statele membre ale Uniunii Europene.

[...]

3. [WETS] nu se aplică hotărârilor judecătorești [...] care au rămas definitive înainte de 5 decembrie 2011.

[...]”

- 10 Articolul 2 din Legea privind transferul executării hotărârilor judecătorești în materie penală prevede că „[e]xecutarea în Țările de Jos a hotărârilor judecătorești străine are loc doar în temeiul unei convenții”.
- 11 Articolul 31 alineatul 1 din această lege prevede că, „[a]tunci când consideră admisibilă executarea hotărârii judecătorești străine, [rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos)] încuviințează executarea acesteia și, cu respectarea prevederilor convenției aplicabile în această privință, pronunță pedeapsa sau măsura care a fost stabilită pentru infracțiunea corespunzătoare în dreptul neerlandez”.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 12 Persoana în discuție în litigiul principal, domnul van Vemde, a fost arestată în Țările de Jos, la 27 octombrie 2009, în temeiul unui mandat european de arestare emis de autoritățile judiciare belgiene în scopul urmăririi penale în Belgia. După predarea sa acestor autorități, persoana menționată a fost plasată în detenție înainte de a fi eliberată pe cauțiune în cadrul unei proceduri penale inițiate în acest stat. Cu toate acestea, înainte de pronunțarea unei hotărâri judecătorești, ea a revenit, prin mijloace proprii, în Țările de Jos.
- 13 Printr-o hotărâre din 28 februarie 2011, hof van Beroep Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen) l-a condamnat pe domnul van Vemde la o pedeapsă privativă de libertate cu o durată de trei ani. Această hotărâre a rămas definitivă la 6 decembrie 2011 în urma unei decizii a Hof van Cassatie (Curtea de Casație, Belgia) din aceeași zi prin care aceasta a respins recursul formulat împotriva hotărârii menționate.
- 14 La 23 iulie 2013, autoritățile belgiene au solicitat Regatului Țărilor de Jos să preia executarea pedepsei privative de libertate pronunțate de hof van Beroep Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen). Prin cererea din 10 octombrie 2013, procurorul regelui (Belgia) a solicitat instanței de trimitere să încuviințeze executarea acestei pedepse.
- 15 Sesizată cu această cerere, instanța menționată solicită să se stabilească dacă dispozițiile naționale care pun în aplicare Decizia-cadru 2008/909, și anume WETS, sunt aplicabile în cauza principală.
- 16 Pe de o parte, potrivit instanței de trimitere, ar trebui, la prima vedere, să se răspundă afirmativ la respectiva întrebare, întrucât din articolul 5:2 alineatul 3 din WETS reiese că aceasta se aplică deciziilor judiciare care au rămas definitive începând cu 5 decembrie 2011 și că, în speță, hotărârea hof van beroep Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen) a rămas definitivă după data menționată, respectiv la 6 decembrie 2011.
- 17 Cu toate acestea, pe de altă parte, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la interpretarea acestei legi având în vedere articolul 28 din Decizia-cadru 2008/909.
- 18 Instanța de trimitere amintește în această privință că, deși, în temeiul articolului 28 alineatul (1) din Decizia-cadru 2008/909, cererile de recunoaștere a unei hotărâri și de executare a unei condamnări primite după 5 decembrie 2011 sunt reglementate de normele adoptate de statele membre în conformitate cu această decizie-cadru, articolul 28 alineatul (2) din decizia-cadru menționată prevede în esență că orice stat membru putea să facă o declarație conform căreia, în ceea ce privește hotărârile definitive „emise” înaintea datei specificate de același stat, ar continua să aplice instrumentele juridice aplicabile înaintea acestei date. Or, Regatul Țărilor de Jos ar fi făcut o astfel de declarație.
- 19 Potrivit instanței de trimitere, în cazul în care articolul 28 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909 ar trebui interpretat în sensul că vizează hotărârile emise înaintea datei specificate de statul membru, indiferent de momentul în care au rămas definitive, norma tranzitorie care figurează la articolul 5:2

alineatul 3 din WETS ar trebui interpretată, în temeiul principiului interpretării conforme, în sensul că exclude de la aplicarea WETS deciziile judiciare emise înainte de 5 decembrie 2011. Ar rezulta din aceasta, în ceea ce privește cauza principală, că WETS nu ar fi aplicabilă în cauza principală din moment ce hotărârea hof van beroep Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen) a fost emisă la 28 februarie 2011 și că, prin urmare, instanța de trimitere ar fi competentă să se pronunțe cu privire la cererea formulată de autoritățile belgiene.

20 Dacă, dimpotrivă, articolul 28 alineatul (2) din decizia-cadru menționată trebuia interpretat în sensul că vizează hotărârile rămase definitive înaintea datei specificate de statele membre, instanța de trimitere arată că, în temeiul dispozițiilor WETS, ea nu ar fi competentă să se pronunțe cu privire la cererea menționată.

21 În aceste condiții, rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 28 alineatul (2) prima teză din Decizia-cadru 2008/909 trebuie interpretat în sensul că declarația prevăzută la acest articol poate să se refere doar la hotărâri care sunt emise înainte de 5 decembrie 2011, independent de data la care hotărârile au rămas definitive, sau această dispoziție trebuie interpretată în sensul că declarația se poate referi doar la hotărâri care au rămas definitive înainte de 5 decembrie 2011?”

Cu privire la întrebarea preliminară

22 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 28 alineatul (2) prima teză din Decizia-cadru 2008/909 trebuie interpretat în sensul că vizează hotărârile emise înaintea datei specificate de statul membru în cauză, această dată neputând fi ulterioară datei de 5 decembrie 2011, sau dacă trebuie mai curând interpretat în sensul că nu vizează decât hotărârile care au rămas definitive înaintea datei menționate.

23 În vederea pronunțării cu privire la acest aspect, trebuie amintit, mai întâi, că articolul 1 litera (a) din Decizia-cadru 2008/909 definește o „hotărâre judecătorească” drept o decizie sau un ordin definitiv pronunțate de o instanță judecătorească din statul emitent prin care este condamnată o persoană fizică. În înțelesul articolului 3 alineatul (1), scopul acestei decizii-cadru este de a stabili norme în temeiul cărora un stat membru urmează să recunoască o hotărâre judecătorească și să execute pedeapsa, în vederea facilitării reabilitării sociale a persoanei condamnate. Potrivit articolului 3 alineatul (3) din decizia-cadru menționată, aceasta se aplică numai recunoașterii hotărârilor judecătorești și executării pedepselor în sensul aceleiași decizii-cadru.

24 În consecință, domeniul de aplicare material al Deciziei-cadru 2008/909 este limitat exclusiv la deciziile rămase definitive, în vederea recunoașterii și executării lor de către statul de executare, cu excluderea deciziilor care fac obiectul unei căi de atac precum, în ceea ce privește procedura principală, hotărârea hof van beroep Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen) din 28 februarie 2011, împotriva căreia fusese introdus un recurs la Hof van Cassatie (Curtea de Casație) și care nu a rămas definitivă decât după ce această din urmă instanță a respins recursul la 6 decembrie 2011.

25 În continuare, este necesar să se arate că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, rezultă atât din cerința aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și din cea a principiului egalității că termenii unei dispoziții de drept al Uniunii, care nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare, trebuie, în mod normal, să primească, în întreaga Uniune Europeană, o interpretare autonomă și uniformă (Hotărârea din 28 iulie 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, punctul 35 și jurisprudența citată).

- 26 Or, articolul 1 litera (a) din Decizia-cadru 2008/909, care definește noțiunea „hotărâre judecătorească” drept o decizie sau un ordin definitiv, nu conține o trimitere la dreptul statelor membre, astfel încât este necesar să se considere că respectiva noțiune este o noțiune autonomă a dreptului Uniunii și că trebuie interpretată în mod uniform pe teritoriul acesteia din urmă. Se impune, în acest scop, să se țină seama în același timp de termenii acestei dispoziții, de contextul său, precum și de obiectivele reglementării din care face parte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 iulie 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, punctul 37).
- 27 În această privință, deși termenii articolului 28 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909 nu sunt univoci, referirea făcută în această dispoziție la o „hotărâre definitivă” militează mai curând în favoarea unei interpretări potrivit căreia dispoziția menționată vizează ultima decizie care intervine în cadrul unei proceduri penale și care conferă caracter definitiv pedepsei pronunțate împotriva persoanei condamnate. Această interpretare se coroborează cu definiția „hotărârii judecătorești” care figurează la articolul 1 litera (a) din decizia-cadru menționată. În această privință, împrejurarea că atât acest articol, cât și articolul 28 alineatul (2) menționat fac referire la caracterul „definitiv” al hotărârii în cauză subliniază importanța deosebită, în scopul aplicării acestei din urmă dispoziții, acordată caracterului inatacabil al hotărârii judecătorești amintite și, în consecință, a datei la care este dobândit caracterul respectiv.
- 28 Pe de altă parte, întrucât noțiunile „hotărâre” și „emitere” a hotărârii, care figurează la articolul 28 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909, trebuie să facă obiectul unei interpretări autonome și uniforme pe teritoriul Uniunii, domeniul de aplicare al acestor noțiuni, precum și, prin urmare, al acestei dispoziții nu poate să depindă nici de procedura penală internă a statului emitent, nici de cea a statului de executare.
- 29 În consecință, trebuie exclusă o interpretare a articolului 28 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909 potrivit căreia aplicarea sa ar depinde de data la care o hotărâre judecătorească este considerată „emisă” în sensul dreptului național în cauză, independent de data la care rămâne definitivă.
- 30 În sfârșit, în ceea ce privește contextul, precum și obiectivele urmărite prin reglementarea din care face parte dispoziția în discuție în litigiul principal, trebuie amintit, astfel cum a arătat în esență avocatul general la punctele 45-48 din concluzii, că articolul 28 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909 constituie o excepție de la regimul general consacrat la articolul 28 alineatul (1) din această decizie-cadru, care prevede că cererile de recunoaștere a unei hotărâri și de executare a unei pedepse, primite după 5 decembrie 2011, sunt reglementate de normele adoptate de statele membre în conformitate cu decizia-cadru menționată. Ca excepție de la acest regim general, prima dintre respectivele dispoziții trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte.
- 31 Or, prin faptul că limitează numărul de cazuri care continuă să intre sub incidența instrumentelor juridice existente anterior intrării în vigoare a Deciziei-cadru 2008/909 și îl mărește, în consecință, pe cel al cazurilor susceptibile să intre sub incidența normelor adoptate de statele membre în conformitate cu această decizie-cadru, o interpretare strictă a articolului 28 alineatul (2) din decizia-cadru menționată, în sensul că această dispoziție nu vizează decât hotărârile judecătorești care au rămas definitive, cel târziu, la 5 decembrie 2011, este cea mai în măsură să garanteze obiectivul pe care îl urmărește aceeași decizie-cadru. Acest obiectiv constă, astfel cum reiese din articolul 3 alineatul (1) din decizia-cadru, în a permite statelor membre să recunoască hotărârile judecătorești și să execute pedepsele stabilite prin acestea, în vederea facilitării reabilitării sociale a persoanelor condamnate.
- 32 Pe de altă parte, guvernul austriac și Comisia Europeană au ridicat problema validității declarației făcute de Regatul Țărilor de Jos în temeiul articolului 28 alineatul (2) din Decizia-cadru 2008/909, având în vedere momentul la care a intervenit această declarație. Ținând seama de interpretarea reținută la punctul precedent din prezenta hotărâre, această problemă are însă un caracter ipotetic,

din moment ce dispozițiile interne ale Țărilor de Jos care pun în aplicare această decizie-cadru sunt, în orice caz, aplicabile în cauza principală. În aceste condiții, nu este necesar să se adopte o poziție în această privință.

- 33 Din ceea ce precedă rezultă că trebuie să se răspundă la întrebarea preliminară că articolul 28 alineatul (2) prima teză din Decizia-cadru 2008/909 trebuie interpretat în sensul că nu vizează decât hotărârile care au rămas definitive înaintea datei specificate de statul membru în cauză.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 34 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

Articolul 28 alineatul (2) prima teză din Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană trebuie interpretat în sensul că nu vizează decât hotărârile care au rămas definitive înaintea datei specificate de statul membru în cauză.

Semnături